

Speciál

Svoboda News

Číslo 9

LEDEN 2018

O projektu

Příběhy našich sousedů je vzdělávací projekt neziskové organizace Post Bellum. Díky tomuto projektu se žáci setkávají se zajímavými pamětníky, kteří často žijí v těsné blízkosti naší školy. Jsou to lidé, které potkáváme na ulici nebo kteří často chodili přímo k nám do školy.

Při setkání se žákům díky pamětníkovu vyprávění otevírá osobitý a zajímavý pohled na historii, který tak obohacuje jejich znalosti ze školních hodin dějepisu. Setkání s pamětníkem je setkáním dvou generací, které je pro žáky, tak pamětníka cennou zkušeností. Často obě strany zjistí, kolik toho mají (nebo jako děti měly) společného.

Obsah:

- **Příběhy našich sousedů**
- **Příběh paní Jaroslavy Doležalové**
- **První cesta do Žďáru nad Sázavou**
- **Výstava v Galerii Skleňák**
- **Nahrávání v Českém rozhlasu**
- **Předání čestného občanství**
- **Rozhovor s paní Doležalovou**

Kdo jsme my

V letošním roce se projektu účastní žáci 9. ročníku. Naší současnou pamětnicí je paní Jaroslava Doležalová, která je prababičkou jednoho ze žáků - Toma Koupala. Tým dále doplňují Anna Šmejkalová a Eliška Šteflová, také z 9. B.

Práce na tomto projektu trvají již od října. Nejprve jsme natočili rozhovor s naší pamětnicí a poté její vyprávění použili jako podklad pro natočení reportáže. Také jsme připravili výstavu v Galerii Skleňák naproti naší škole a zúčastnili se předání čestného občanství, které paní Doležalová získala. Jelikož jsme za tu dobu sebrali mnoho materiálu, rozhodli jsme se vydat toto speciální číslo, ve kterém chceme s naším projektem seznámit i své spolužáky.

Příběh paní Jaroslavy Doležalové

Paní Jaroslava Doležalová se narodila 31. ledna 1925 Anně a Bohuslavu Vlčkovým. Její rodiče provozovali hostinec Táferna ve Žďáru nad Sázavou. Vystudovala

Obraz Táferny visí paní Doležalové doma na stěně.

obecnou školu a dále pokračovala na reálné gymnázium v Novém Městě na Moravě. Bylo jí 19 let, když se provdala za Jaroslava Doležala. Rozhodli se spolu uzavřít „válečné manžel-

ství“, aby unikli nuceným pracím v Německu, kam byla poslána většina jejích spolužáků z gymnázia. Na rozdíl od ostatních takovýchto manželství, toto vydrželo po celý život.

Její manžel prchl po Mnichovské dohodě s rodinou z pohraničí poblíž Ostravy na Vysočinu a začal pracovat ve Žďáru, kde také paní Jaroslavu potkal. Oba manželé byli sokolové a s ostatními přáteli se scházeli i po zrušení Sokolu nacisty.

Stalo se to v létě 1944. Paní Doležalová byla oslovena známými, aby hlídala pětiletou židovskou holčičku. Její maminka měla zanedlouho nastoupit do jednoho

Jarmilka Wilhelmová ve věku 3 let.

z posledních transportů do Terezína a její křesťanský tatínek, který se o ni velmi strachoval, ji chtěl přes léto ukrýt. Hledal jí náhradní domov. A našel. Devatenáctiletá Jaroslava neváhala a holčičku začala opatrovat. Často spolu chodily do lesa, aby ve městě malou Jarušku nikdo moc neviděl. Jelikož se teď v rodině jmenovali všichni tři stejně, tak u svých nových opatrovatelů malá Jaruška hned zavedla pořádek ve jménech. Pana Doležala si pojmenovala *Fešák* a paní Doležalovou *Fešačku*. Německé gestapo, které sídlilo nedaleko, za války často prohledávalo vesnice a někoho hledávalo. Chtěla se proto zaopatřit...

Malá Jarmilka (Jaruška) Wilhelmová

Životní motto paní Doležalové zní: „Co musíš, jako bys rád...“

Svatební fotografie z roku 1943.

Měla známého starostu v nedaleké obci Stržanov a požádala jej o vystavení falešné policejní přihlášky, že holčička u ní může být na návštěvě. Naštěstí tyto dokumenty nemusela nikdy použít. Měla totiž s gestapem vlastní zkušenost z dřívější doby. Stalo se to za heydrichiády, když k nim Němci také přišli na prohlídku. Její tatínek měl pistoli proti zlodějům. Kdyby ji našli, všechny by je nejspíše postříleli. Naštěstí ji nenašli. Po prohlídce maminka paní Doležalové rozhodla, že vykopou pěkně hlubokou díru v hnoji a pistoli tam zakopají.

Jaruščinu maminku vynesl její tatínek, pan továrník Wilhelm, z Terezína v náručí. Měla tyfus, ale uzdravila se. Po válce přijela paní Doležalové poděkovat. Jaruška pak posílala po tatínkovi fotky a dozadu vždy něco napsala.

Fotografie Jarušky v tanečních, kterou jí poslala po válce.

Paní Doležalová s Astrid Herbisonn.

A co dělala po válce? Od roku 1957 pracovala v továrně na kovové zboží TOKOZ jako archivářka. Později krátce pracovala na obecním úřadě. Měla nyní tři syny, 14 let byla na mateřské a starala se o maminku a o tetu. Pravidelně maminku navštěvovala v domově důchodců a nosila jí čistě vyprané prádlo, aby se měla dobře. Její teta byla nemohoucí, chodila o berlích. Neměla to lehké. Když její dva nejstarší synové odešli studovat

na hornické učiliště do Ostravy, začala pracovat u dráhy. Jejím záměrem bylo, aby měla rodina levnější jízdenky a mohli se tak častěji navštěvovat. Zde pracovala až do důchodu.

A jak to bylo s Jaruškou? V Československu se poprvé vdala, ale krátce nato se rozvedla. Roku 1970 se provdala za německého fotbalistu a následně se vystěhovala do Západního Německa. Zemřela v roce 2015. V Německu dodnes žije její dcera Astrid. Příbuzní rodiny Wilhelmů žijí i v Prostějově.

Dnes je paní Doležalové téměř 93 let, žije stále ve Žďáru, nikdy se nepřestěhovala, má milující rodinu, a dokonce učí několik žáků němčinu. Roku 2017 obdržela Ocenění města Žďáru nad Sázavou a v lednu tohoto roku zde obdržela také Čestné občanství.

V Izraeli je navržena na titul Spravedlivý mezi národy, který je udělován lidem, kteří přispěli k záchraně židů před holokaustem.

Paní Jaroslava Doležalová čte dopis od Jaruščinu maminky.

První cesta do Žďáru nad Sázavou

Dne 2. listopadu 2017 jsme vyrazili vlakem do Žďáru nad Sázavou, abychom se setkali s paní Doležalovou a nahráli s ní rozhovor. I přes jeden a půl hodinové zpoždění Českých drah jsme se nakonec setkali a rozhovor úspěšně nahráli.

Paní Doležalová nás uvítala u sebe doma a vyprávěla nám o svém dětství a životě za druhé světové války. Nejdůležitější částí však bylo, kdy se ujala se svým manželem malé židovské holčičky, přestože tím riskovala život svůj i celé své rodiny. Ukázala nám mnoho pěkných fotografií a také dopis, který dostala od maminky ukrývané Jarušky. Velmi poutavý příběh nám vyprávěla téměř dvě hodiny a je škoda, že jsme pak museli odjet.

Zpáteční cestu jsme si zpříjemnili slaným a sladkým popcornem a ještě jsme měli o čem přemýšlet. Paní Doležalová na nás udělala velký dojem.

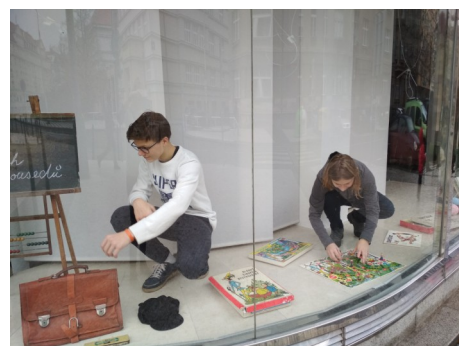
Před vlakovým nádražím ve Žďáru nad Sázavou.

Výstava ve Skleňáku

Náš nadační fond Svoboda uspořádal v prosinci loňského roku výstavu v galerii Skleňák. Na této výstavě prezentoval práci školních asistentů a také žakovský projekt Nikdo nezná moji čtvrt' lépe než já. Součástí této výstavy byl i náš projekt Příběhy našich sousedů, ve kterém jsme chtěli představit všechny příběhy, které žáci naší školy v minulých letech vytvořili.

Na čtyřech plakátech jsme představili osudy šesti pamětníků: pí. Dulové, p. Bratinky, pí. Knorrové, pí. Brabencové, pí. Janské a na posledním paní Jaroslavy Doležalové.

Výstava byla zahájena dne 5. prosince 2017, jejíž součástí byla i slavnostní vernisáž, které se zúčastnilo mnoho rodičů, učitelů, žáků i široké veřejnosti. Bylo nám velkou ctí, že se vernisáže zúčastnil i izraelský velvyslanec, pan Daniel Meron, který se již dříve zajímal o příběh paní Doležalové. Ve svém projevu pan velvyslanec uvedl, že ho těší naše práce a to, že ho prezentujeme na veřejnosti, protože osud paní Doležalové je velmi inspirativní.

Po vernisáži jsme krátce pohovořili s panem velvyslancem Danielem Meronem (na druhé fotografii vpravo).

Nahrávání audio reportáže v Českém rozhlase

V pátek 5. ledna jsme vyrazili do Českého rozhlasu, kde jsme měli zamluvené nahrávací studio, abychom vytvořili naši reportáž o paní Doležalové. V Českém rozhlase jsme nejprve museli projít bezpečnostní kontrolou a poté jsme společně zamířili za paní reportérkou, která nás odvedla do studia. Tam jsme si nejprve natrénovali své repliky nanečisto a pak jsme již dostali pokyn k tomu, abychom je přečetli nahlas na mikrofon. Každou repliku jsme raději řekli vícekrát, aby naše nahrávka byla dost hlasitá, plynulá apod. Paní reportérka nám zároveň dala pár tipů na to, jak mluvit do mikrofonu a na co si dát pozor při nahrávání.

Po tom, co se podařilo nahrát všechny naše repliky, šli jsme do střížny, kde nám paní reportérka pomohla audio nahrávku sestříhat a vložit do ní části nahrávky, kde mluví paní Doležalová. Pak už jen zbývalo vložit hudbu, a jak se ukázalo, nebylo to tak jednoduché. Největší problém bylo vybrat takovou hudbu, která by se hodila k příběhu. Z výsledku jsme měli velkou radost a doufáme, že se bude líbit i ostatním.

Pokud byste si naši nahrávku chtěli poslechnout, navštivte webové stránky: www.pribehynasichsousedu.cz

Předání čestného občanství

Ve čtvrtek 18. ledna jsme se opět vydali na Žďáru nad Sázavou. Tentokrát jsme dostali pozvání, protože paní Doležalová měla dostat čestné občanství za záchranu židovské holčičky za druhé světové války. O předání se také dozvěděl izraelský velvyslanec pan Daniel Meron, který na tuto událost také přijel.

Cesta probíhala bez zpoždění a na nádraží jsme byli včas, tam na nás už čekal Tom a jeho maminka. Společně jsme jeli na poutní místo Zelená hora, kde jsme měli rezervovanou prohlídku místního kostela. Od paní průvodkyně jsme se dozvěděli spoustu zajímavých informací - o příběhu Jana Nepomuckého, o historii samotného kostela, o starém hřbitově i plánované rekonstrukci. Z kopce, na kterém kostel stál, jsme viděli celý zasněžený Žďár.

Poutní místo Zelená hora ve Žďáru nad Sázavou

Po prohlídce jsme jeli na radnici, kde na nás už čekali, a my jsme dostali informace o tom, jak to bude celé probíhat. Zavedli nás do předsálí, aby nás paní Doležalová neviděla - mělo to pro ni být překvapení! V předsálí jsme si opakovali náš proslov, byli jsme hrozně nervózní, báli jsme se a tréma na nás byla také dost znát.

Z okna jsme vyhlíželi, jestli už přijela paní Doležalová a jakým autem přijede pan velvyslanec. Po příjezdu pana Merona jsme si s ním krátce povídali, protože si nás pamatoval z vernisáže ve Skleňáku.

Mezitím všichni už dorazili a tato akce mohla začít. Nejdřív měl proslov starosta a místostarosta, pak pan velvyslanec, ředitelé firem, kteří přispěli na dar pro paní Doležalovou, a následně my. Když jsme tam vešli, v sálu byla spousta lidí, novinářů, ale společně jsme to všechno zvládli. Pro paní Doležalovou to bylo velké překvapení a měla radost, že nás zase vidí.

Paní Doležalová dostala ocenění jak od starosty, tak i pana Merona. Darem dostala i šek – příspěvek na její plánovanou cestu do Izraele. Na závěr se podepsala do kroniky města Žďáru. Pro nás všechny to byl obrovský zážitek! Byli jsme nadšeni

a jsme moc rádi, že jsme se toho mohli zúčastnit a vážíme si její velké odvahy, která jí nechybí.

Zdroj: Žďárský deník

Rozhovor s paní Doležalovou o jejím dětství a škole

Kam jste chodila do školy?

Chodila jsem do školy na zámek, tady ve Žďáru.

Chodila jste do školy ráda?

Ano, chodila :)

Jak dlouhá bývala škola?

Vyučování začínalo v osm hodin a končilo kolem jedné. Do školy se ale chodilo i v sobotu. A potom za války se chodilo do školy odpoledne až do večera, protože dopoledne tam byli německé děti.

Jaké byly vaše oblíbené a neoblíbené předměty?

Nejraději jsem měla jazyky, naopak jsem nemusela matematiku.

Měla jste nějaké oblíbené učitele?

Ano, na chemii, ale tu jsem moc ráda neměla.

Čím jste chtěla být, když jste byla malá?

Chtěla jsem studovat jazyky v Dijonu ve Francii, to ale překazili nacisti a válka...

Co se ještě za války změnilo?

Například jsme nesměli do školy nosit české učebnice.

Kam jste se hlásila na střední školu?

Na státní reálku (gymnázium) v Novém Městě na Moravě.

Dělala jste přijímací zkoušky?

Ano, z češtiny a matematiky. Naštěstí byly lehké.

Měla jste nějaký předmět, který se dnes už nevyučuje?

Na střední škole jsem měla deskriptivní geometrii.

Děkujeme za rozhovor!

Na gymnáziu v roce 1941 - druhá řada, 4. zprava.